

Motion till riksdagen 2017/18:3013

av Carl Schlyter (MP)

Gränsvärden för total PFAS i grundvatten och dricksvatten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast utarbeta gränsvärden och åtgärdsplaner för PFAS i mark, grundvatten och dricksvatten och tillkännager detta för regeringen.

PFAS i mark, grundvatten och dricksvatten

Högflourerade föreningar som grupp har en känd problematik som persistenta, hälsoskadliga miljögifter. I egenskap av föredragande för EU-parlamentets rapport om PFOS så förbjöds användning i brandskum samt en kraftig begränsning i de flesta användningsområden. Detta ger nu resultat och minskar nu i snabb takt risken för nya föroreningar samt kostnader för återställande och sanering av mark. Rapporten krävde även åtgärder för PFOA men kommissionen har valt att inte gå vidare med tillräckliga åtgärder.

Förutseende åtgärder har redan visat sig vara lönsamma och effektiva mot denna grupp ämnen. Det är därför viktigt att vi begränsar deras användning men också får en realistisk bild av deras förekomst i mark och vatten, samt dricksvatten.

Idag finns riktvärden för mark och grundvatten enbart för PFOS och ett gränsvärde samt åtgärdgränser för dricksvatten som baserar sig på den sammanlagda analysen av 11 PFAS. Det är ett första steg, men tar (enligt en rapport från KEMI) inte hänsyn till den stora osäkerheten kring de övriga 3 000 kemikalier i gruppen som är i kommersiell användning i EU idag. Hälso- och miljöfaran för nästan alla dessa är okända, men hela gruppen är svårnedbrytbar, hälsoskadlig och riskerar att finnas kvar i miljön och vårt dricks- och grundvatten under lång tid framöver.

Enligt Livsmedelsverkets information gällande PFAS och dricksvatten föreslås nu att vi mäter halten av 11 PFAS i st f som tidigare 7 st. För att behålla höga säkerhetsmarginaler bör summan av PFAS i dricksvattnet vara under 90 nanogram/liter enligt

SLV. Men då dessa 11 bara är en del av de totala högflourerade substanser som kan förorena vattnet sjunker denna säkerhetsmarginal drastiskt.¹

En undersökning av Naturvårdsverket visar att vi redan har problem med PFAS i de dricks- och grundvattentäkter som undersökts.²

NVV har dessutom mätt ett 40-tal olika PFAS, alltså fler än de SLV föreslår att vi ska mäta. Det finns också uppdykande problem med något kortkedjigare PFAS som t ex FTSA. Det är därför relevant att istället börja mäta och sätta gränsvärden för totalen av högflourerade föreningar. De flesta är otillräckligt analyserade för att med säkerhet bestämma exakt toxicitet, men att vänta med reglering kan visa sig bli en kostsam affär då de oftast är persistenta och svåra att bli av med när de väl kommit ut i naturen.

Föreslagna riktvärden för mark och grundvatten finns idag endast för PFOS. SGU skriver såhär i sin slutrapport från 2015.³

SGI har i sitt arbete med PFAS-föreningar valt att fokusera på att i första hand ta fram ett väl underbyggt underlag för PFOS, för att i ett senare skede och när det finns tillgängliga och vetenskapligt underbyggda data komplettera med andra PFAS-föreningar. Även för PFOA ser vi möjligheter att få fram ett tillräckligt underlag för att ta fram förslag på preliminära riktvärden för mark och grundvatten efter vissa kompletterande insatser. Viktigt är att såväl humantoxikologiska värden (TDI och riskbaserade hälsovärden) som underlag för miljöriktvärden finns. För de flesta PFAS-föreningar saknas större delen av viktiga indata och för endast ett fåtal PFAS-föreningar har det publicerats humantoxikologiska värden. Även miljöriktvärden (markmiljö och vattenmiljö) saknas i hög grad. Dock ser vi att vi successivt kan bygga på databasen för riktvärden för förorenad mark och förorenat grundvatten. SGI:s målsättning är att fortlöpande allt eftersom ny kunskap tillkommer om PFAS-föreningar ta fram förslag till preliminära riktvärden för enskilda PFAS-föreningar och för grupper av PFAS-föreningar. Med riktade insatser, nationellt och internationellt, för att fylla kunskapsluckorna bör riktvärden för ytterligare PFAS-föreningar kunna utarbetas under de kommande åren.

Med den takten så kommer det att ta orimligt lång tid att ämne för ämne få riktvärden för alla PFAS. En bättre lösning borde vara att titta på hela gruppen och utöver riktvärden för enskilda kemikalier inom gruppen (PFOS, PFOA etc) titta på hela gruppen och utreda ett riktvärde som även baserar sig på TOF (totalt organiskt fluor).

Exempelvis har Kemikalieinspektionen på uppdrag av Nordiska ministerrådet gjort en produktanalys av PFAS och TOF i en mängd olika konsumentprodukter.⁴

Förslaget

Vad vi behöver är utarbetade riktvärden i mark och grundvatten, samt gränsvärden och åtgärdsgräns för gruppen PFAS baserade på både analyser av enskilda substanser och den totala belastningen av PFAS genom analyser av TOF. Detta borde vara möjligt i ett samarbete mellan SGU, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket samt Kemikalieinspektionen. Därför bör regeringen ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utarbeta dessa gränsvärden och åtgärder.

¹ <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/miljogifter/pfas-poly-och-perfluorerade-alkylsubstanser/riskhantering-pfaa-i-dricksvatten>.

² <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6709-0.pdf?pid=17835>.

³ <http://www.swedgeo.se/globalassets/publikationer/sgi-publikation/sgi-p21.pdf>.

⁴ <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1118439/FULLTEXT01.pdf>.

Carl Schlyter (MP)